

OQO editora: un camiño de ida e volta

EVA MEJUTO

OQO editora

Os contos acompañan o ser humano desde que ten palabra. Transmitíronse de xeración en xeración para dar sentido á existencia. Axudaban a explicar o mundo, a combater o frío e o medo, a coñecer outros mundos e, así, entender o propio. Foron canle de transmisión de valores, de lingua, de cultura. Viaxaron polo mundo, mudando e transformándose segundo os lugares e as épocas, as ideoloxías... mais sempre satisfacendo a necesidade de sermos acubillados coa compañía dunha boa historia.

O nacemento de OQO hai sete anos (sete, un dos números de maior carga simbólica nos contos) aposta por recuperar este espírito, por seguir crendo e creando CONTOS DE NUNCA ACABAR.

Desde a recuperación da tradición oral de distintos países, ata a creación contemporánea nos eidos literario e plástico, en OQO procuramos que os contos, en forma de álbum ilustrado, sexan un punto de encontro de distintas culturas. Así, contos, autores e autoras, ilustradores e ilustradoras de cinco continentes conviven e conflúen nun espazo de creación que parte, á súa vez, de Pontevedra cara a boa parte do mundo.

Partindo do galego, en edición simultánea co castelán, os álbums de OQO teñen un primeiro percorrido en Galiza, no Estado español e en países castelanfalantes (principalmente México, Arxentina, Chile, Colombia e os EUA). A nivel de tradución, esta situación presenta xa un grao de dificultade engadida, que é a convivencia en distintos espazos xeográficos con diferentes variantes lingüísticas. Aínda que o criterio de tradución sexa a do Estado español, sempre procuramos andar con tino e evitar léxico e expresións excesivamente locais, que poidan ser dificilmente entendibles por crian-

zas doutros países ou mesmo ofensivas. Ler ou escoitar «culo» ou «culito» nun conto infantil resulta habitual para o público español mais altamente ofensivo, por exemplo, para o mexicano. Non reparar nisto nalgunhas das nosas obras provocou que algúns dos títulos do catálogo de OQO quedasen directamente excluídos das canles de comercialización dalgún país. Sen chegar a eses extremos, outro exemplo na mesma liña é que traducir o substantivo «cagainas» do orixinal galego (da obra *A bruxa regañadentes*) por «caguetas», fixo que distribuidores de México considerasen a obra non apta para o mercado escolar mexicano, por contar cun léxico alleo ás crianzas do país. Cando os gobernos de Colombia, Chile, Arxentina ou México mercan os nosos libros para as escolas do país, piden sempre faceren unha edición propia, adaptando o léxico.

As dificultades de chegar a outros mercados non só radican no texto e na variante lingüística escollida senón tamén en aspectos das ilustracións, xa non no estilo, técnica, grao de figuración, cores..., que tamén, senón na propia representación dos personaxes. Un mercado tan conservador coma o dos EUA censura a entrada de imaxes en que se vexan dúas persoas bicándose (e máis se son do mesmo sexo), fumando (malia ser a pipa dun vello mariñeiro) ou unha crianza espida (que pode ser considerada pornográfica, obviamente segundo os mediadores que seleccionan que é ou non axeitado para o público infantil). Temas como a morte, o sexo, a homosexualidade tampouco son vistas con moi bos ollos dentro dos libros para os máis pequenos nalgúns espazos xeográficos mais, obviamente, isto non condiciona a nosa escolla de temáticas e estéticas para os álbums ilustrados. Se entendemos que o conto é unha das formas que teñen as crianzas para entender o mundo, non ten sentido eludirmos temáticas tan importantes como as citadas.

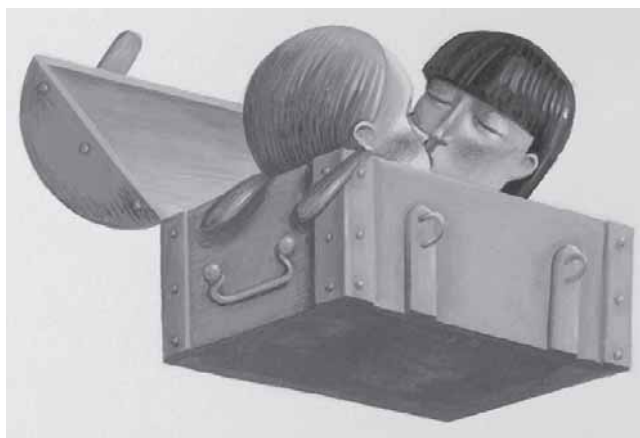

Ilustración da obra Titiritesa.

Edición propia noutras linguas

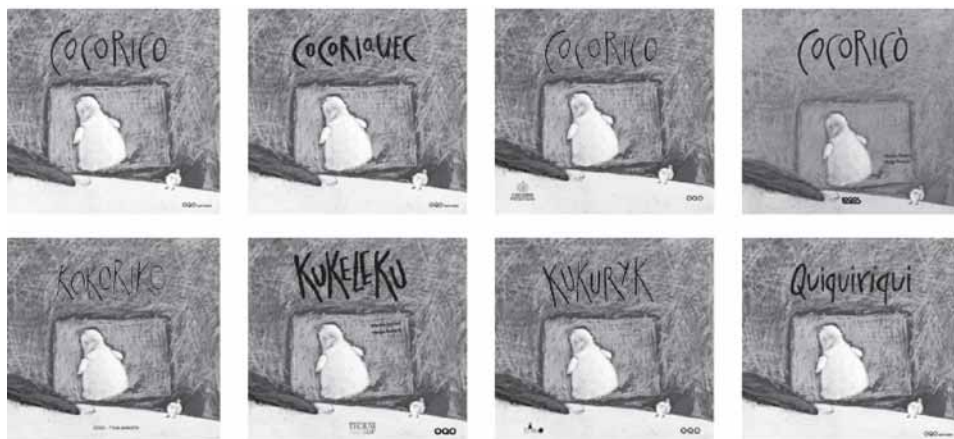
O segundo percorrido dos nosos libros pasa por unha tradución ao francés, portugués e inglés, que se fai desde o equipo de edición de OQO, para distribuírmos directamente en Portugal, Francia e países de fala inglesa. Esta vía pode ser explorada por unha particularidade que en moitas ocasións pasa desapercibida polo público xeral e mesmo polo propio sector, que é a edición propia. Unha editora pode ou ben traducir contidos publicados previamente noutras linguas, que é o máis habitual nos álbums ilustrados (máis do 80% dos que vemos nas librarías), ou ben facer o traballo desde o inicio: seleccionar e acompañar o texto e a imaxe en todo o seu proceso. Esta segunda opción implica máis traballo e un custo maior, mais realmente é a que nos permite termos unha liña editorial ben definida e apostar polos temas e estilos literarios e plásticos nos que cremos. Tamén permite a posibilidade de crear un «produto cultural exportable», por levalo a termos comerciais, isto é, traducilos nós directamente ou ben coeditalos ou vender os dereitos para outros países. Deste modo, decidimos publicar directamente en portugués para o mercado lusófono. Nun primeiro momento pensamos que coa mesma edición e unha tradución única podíamos abranguer Portugal e Brasil, despois da nova normativa, mais a realidade manifestou que non era posible (ou polo menos non era doado). Os distribuidores de Brasil non aceptaban os nosos álbums se non contaban con tradución propia para o país, e optamos por coeditar cunha editora brasileira (Editora Positivo) que partiu directamente da lingua de orixe para a tradución propia.

Un caso semellante acontece co inglés, aínda que non de modo tan rotundo. O noso tradutor é dos EUA, mais sempre procura que o seu traballo sexa o máis neutro posible para que non resulte estraño ás crianzas de Australia ou Reino Unido, por exemplo.

No caso do francés, traballamos regulamente con varias tradutoras, todas elas francesas e moitas delas viven en Francia. Este matiz é importante porque a chegada ao mercado francés (un dos máis importantes do mundo no eido do álbum ilustrado) dunha editora galega que decide traducir ao francés directamente as súas obras foi vista polo sector, no inicio, como unha ousadía. O sector libreiro, bibliotecario, docente e da crítica miraban con lupa o traballo que estabamos a facer, especialmente no que ten a ver coa tradución, na procura de erros ou imprecisións. Superada a proba inicial da edición e as susceptibilidades primeiras, os álbums de OQO conviven en harmonía cos de produción francesa, mesmo gañando premios do público (docentes e crianzas) e da crítica.

Coedicións e venda de dereitos

Nun terceiro camiño, a tradución do catálogo de OQO a outras linguas prodúcese a través das coedicións. Nestas viaxes polo mundo, levando e traendo contos, imos atopando compañía de editoras con que compartimos un mesmo modo de entender e amar os álbums ilustrados. Nestes casos, en vez de editar directamente nunha lingua, xuntámonos cunha editora local que asume no seu catálogo o noso traballo de edición. Nesta liña de colaboración, en Pontevedra asumimos a edición, e desde as editoras estranxeiras a tradución e comercialización (a primeira sorpresa sempre é descubrir que hai traballo editorial no Estado español fóra de Madrid e Barcelona). Así, os nosos álbums falan polaco na editora Tako, neerlandés en Tectum, éuscaro en Txalaparta, italiano con Logos e portugués de Brasil con Positivo.

Portada das distintas versións de Cocorico, con textos de Marisa Núñez, e ilustracións de Helga Bansch, a partir dun conto tradicional birmano.

A estas coedicións habería que sumar cando lles vendemos os dereitos de edición e tradución a editoras de países como China, Xapón, Corea, Turquía ou Rusia. Neste caso son as propias empresas as que traducen, publican e comercializan as nosas obras.

Neste mar de linguas danse ás veces casos ben particulares, como o de termos un conto tradicional portugués adaptado en galego na primeira edición, traducido posteriormente ao portugués e editado, a través da venda de dereitos, en Xapón, o que o converte no primeiro conto tradicional portugués editado en xaponés (e por unha editora galega!)

Un dos casos máis curiosos deuse co *Gran libro dos retratos de animais* do croata Svjelan Junakovic, que primeiro foi editado en galego (as editoras de Croacia non confiaron, de inicio, na obra, que consideraban moi arriscada) e só despois de gañar o Premio da Feira de Boloña coa edición galega de OQO, os editores do seu país decidiron apostar por unha edición na súa propia lingua.

Ás veces, nun álbum dialoga unha historia tradicional africana, con adaptación literaria dunha galega, e ilustración dunha iraniana, e posteriormente tradúcese a máis de dez idiomas distintos. Para nós, ese é o verdadeiro espírito do conto, a maxia que permite que unha mesma historia sexa gozada, que transmita e emocione de igual modo a crianzas que viven tan afastadas mais que, no fondo, comparten a mesma necesidade de acubillo, de coñecer e entenderen o mundo lendo, escoitando, imaxinado...

Portada das distintas versións de Corre corre cabaciña, con textos de Eva Mejuto, e ilustracións de André Letria, a partir dun conto popular portugués.